

Quickscan natuurtoets Tusken de Marren, Akkrum

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in
het kader van natuurwet- en regelgeving*

COLOFON

Titel: Quickscan natuurtoets Tusken de Marren, Akkrum
Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet en -regelgeving

Projectcode: 10-069

Status: Concept rapport

Datum: 14 september 2010

Auteur: Ing. J.G. (Janneke) Lindenholtz

Eindredactie: Drs. I. (Iwan) Veeman en drs. A. (Anton) Alberts

Veldonderzoek: Ing. M. (Martijn) Bunschoek

Opdrachtgever: Arcadis Nederland BV

Contactpersoon: Dhr. A Bolhuis

EcoGroen Advies BV
Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2010)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Lindenholtz, J.G. (2010). Quickscan natuurtoets Tusken de Marren, Akkrum; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 10-069. EcoGroen Advies, Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding en doelstelling.....	1
1.2	Situatie.....	1
1.3	Algemene opzet en werkwijze.....	2
2	Gebiedsgerichte natuurbescherming.....	3
2.1	Inleiding.....	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998.....	3
2.3	Nota Ruimte.....	4
3	Flora- en faunawet.....	7
3.1	Inleiding.....	7
3.2	Flora.....	7
3.3	Vleermuizen.....	7
3.4	Grondgebonden zoogdieren.....	8
3.5	Broedvogels.....	9
3.6	Overige soorten.....	9
4	Geraadpleegde bronnen.....	11

Bijlagen

- I Wettelijk kader
- II Inrichtingsplan

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van Arcadis Nederland BV (contactpersoon dhr. A. Bolhuis) heeft EcoGroen Advies BV een Quickscan natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen uitbreiding van een recreatiepark in Akkrum (Fryslân).

Het onderzoek is gebaseerd op een veldbezoek op 12 augustus 2010 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Op een afstand van circa 300 meter van het plangebied ligt Natura 2000-gebied Sneekermeergebied. Gezien de aanwijzing en geschiktheid van het plangebied als ganzenfoerageergebied is uitgebreider onderzoek noodzakelijk om na te gaan of de plannen negatieve effecten hebben op de instandhoudingdoelen van het Natura 2000-gebied. Aanbevolen wordt met de provincie te overleggen hoe uitgebreid deze toetsing dient te worden uitgevoerd.

Gezien de ligging van het plangebied in ganzenfoerageergebied en gedeeltelijk in weidevogelgebied zal als gevolg van de plannen het plangebied en de directe omgeving ongeschikt worden voor weidevogels en ganzen. Aanbevolen wordt om ook hiervoor met provincie Fryslân contact op te nemen om na te gaan wat in deze situatie wel/niet mogelijk is binnen het beleid en of nader onderzoek dan wel compensatie vereist is.

Op basis van de afstand, de aard van de ruimtelijke ingrepen en de binnenstedelijke ligging wordt ingeschat dat de beoogde plannen geen negatieve effecten hebben op de in de omgeving aanwezige Beschermden natuurmonumenten of EHS.

Aangetroffen en te verwachten soorten

- Tijdens het veldonderzoek is in het plangebied één laagbeschermd plantensoort aangetroffen, te weten Zwanenbloem. Zwaardere beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht;
- De beoogde plannen hebben geen nadelige gevolgen op vaste verblijfplaatsen en mogelijk aanwezige vlieg- en/of jachtroutes en op belangrijk foerageergebied van vleermuizen;
- In het plangebied is geen geschikt biotoop aanwezig voor de zwaardere beschermde Waterspitsmuis en Noordse woelmuis. Wel zijn diverse laag beschermde soorten zoals Bosmuis, Rosse woelmuis, Twee kleurige bosspitsmuis, Mol en Egel te verwachten;
- In het plangebied komen diverse broedvogels van bos en struweel tot broeden zoals Vink, Roodborst, Tjiftjaf en Merel. Daarnaast komen mogelijk de watervogels Wilde eend en Meerkoet en de weidevogels Kievit, Grutto, Tureluur en Graspieper tot broeden. Broedplaatsen van broedvogels met jaarrond beschermde nesten zijn niet aangetroffen en ook niet te verwachten;
- Overwintering en of voortplanting van laagbeschermd amfibieën is te verwachten onder strooisellaag/ ruigte en/of in watergangen. Zwaardere beschermde amfibieën zijn niet aangetroffen en te verwachten;
- Aangezien geen werkzaamheden plaatsvinden in de watergangen, is geen soortgericht onderzoek naar vissen uitgevoerd;
- Reptielen, libellen, dagvlinders en andere ongewervelden zijn niet aangetroffen en worden op basis van biotoopkenmerken en bekende verspreidingsgegevens ook niet in het plangebied verwacht.

Ontheffing en mitigerende maatregelen Flora- en faunawet

- Het aanvragen van ontheffing op de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet is in deze situatie niet nodig;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering op te starten in de periode voor half maart en na half juli. Voor het broedseizoen wordt echter geen standaardperiode gehanteerd, maar het is van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum;
- Bij de beoogde plannen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren, amfibieën en flora verloren gaan. Voor de in voorliggende situatie aanwezige of te verwachten tabel 1-soorten geldt in deze situatie echter automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

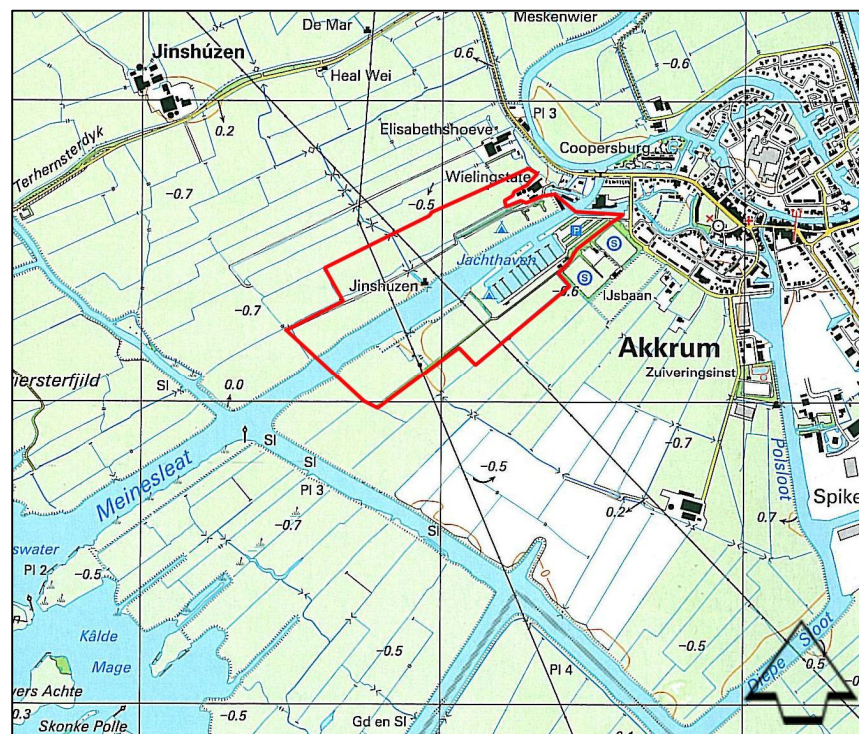
In opdracht van Arcadis Nederland BV (contactpersoon dhr. A. Bolhuis) heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets opgesteld ten behoeve van de beoogde uitbreiding van een recreatiepark op een perceel aan de Ulbe Twijnstrawei 31 in Akkrum (provincie Fryslân).

In verband met de Flora- en faunawet, de Nota Ruimte en de Natuurbeschermingswet is het noodzakelijk om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen en andere activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten. In het voorliggende onderzoek worden de mogelijke consequenties in beeld gebracht van de voorgenomen ontwikkelingen in het plangebied en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming. Een toelichting op de genoemde wet- en regelgeving is gegeven in bijlage I.

1.2 Situatie

Het plangebied is gelegen aan de Ulbe Twijnstrawei 31 ten westen van het stedelijk gebied van Akkrum (zie figuur 1). Op een deel van het plangebied is momenteel een jachthaven, camping en bootverhuur (Drijfveer & Tusken de Marren) gevestigd. Daarnaast is een deel van het plangebied in gebruik als intensief grasland. De jachthaven zal zijn huidige functie behouden, de camping zal worden uitgebreid en een ruimere bestemming krijgen. Een deel van het plangebied krijgt een natuurfunctie en wordt ingericht als 'rietlanden'.

Op verzoek van de opdrachtgever is er in het voorliggend onderzoek van uitgegaan dat geen werkzaamheden plaatsvinden in sloten, geen bomen worden gekapt en geen bebouwing wordt gesloopt.

Figuur 1: Kaart met de ligging van het plangebied binnen de rode belijning (bron kaartondergrond: Topografische Dienst Kadaster, Emmen).

1.3 Algemene opzet en werkwijze

Om inzicht te krijgen in de effecten van de voorgenomen uitbreiding op juridisch beschermde natuurwaarden zijn twee sporen gevolgd;

- Ten eerste is in kaart gebracht welke gebiedsgerichte natuurbescherming uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één locatiebezoek, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen), beschikbare gebiedskennis en bekende ecologische principes. Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en gebieden. Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen en of aanvullend onderzoek ten aanzien van beschermde soorten en/of gebieden nodig is.

2 GEBIEDSGERICHTE NATUURBESCHERMING

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin opgenomen de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijn) en Beschermde Natuurmonumenten;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor onder andere de bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijk schadelijke effecten.

In dit hoofdstuk wordt nagegaan welke gebiedsgerichte natuurbescherming uitwerking heeft op het plangebied.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000-gebied

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingdoelen voor habitattypen, vogels en/ of andere soorten. Plannen of projecten in of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van de instandhoudingdoelen kunnen verslechteren of een storend effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied.

Het plangebied ligt niet in een gebied dat beschermd is onder de Natuurbeschermingswet. Het dichtstbijzijnde gebied vallend onder de bescherming van de Natuurbeschermingswet is Natura 2000-gebied Sneekermeergebied. Dit gebied ligt op een afstand van circa 300 meter ten zuidwesten van het plangebied. Het Sneekermeergebied is een Vogelrichtlijngebied en wordt gekenmerkt door de afwisseling tussen grotere en kleinere wateroppervlakken, omgeven door kades en rietkragen en zoetwatermoerassen en uitgestrekte graslandpolders.

Voor dit Natura 2000-gebied zijn instandhoudingdoelen opgesteld voor vier broedvogels en veertien niet-broedvogels (zie tabel 1). Daarnaast zijn voor de soorten Meervleermuis en Noordse woelmuis complementaire doelen opgesteld¹.

Tabel 1 Soorten waarvoor voor Natura 2000-gebied Sneekermeergebied instandhoudingdoelen zijn opgesteld.

Broedvogels	Niet broedvogels	
Porseleinhoen	Kleine rietgans	Krakeend
Kwartelkoning	Kolgans	Wintertaling
Kemphaan	Brandgans	Wilde eend
Rietzanger	Smient	Slobeend
	Meerkoet	Kievit
	Goudplevier	Kemphaan
	Grutto	Wulp

¹ Voor een aantal soorten en habitattypen zijn 'complementaire doelen' geformuleerd. Het betreft soorten en typen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. In dit geval betekent dit dat aan het Vogelrichtlijngebied een aantal Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend.

Geen van de genoemde soorten zijn ten tijde van het veldbezoek aangetroffen in het plangebied. Daarbij moet worden opgemerkt dat het veldbezoek is uitgevoerd buiten het broedseizoen en buiten de winterperiode wanneer foeragerende ganzen aanwezig zijn. Wel zijn een aantal niet-broedvogels foeragerend te verwachten in het plangebied onder andere de ganzen en eenden (zie ook § 2.3). Van de in tabel 1 genoemde broedvogels ontbreekt binnen het plangebied geschikt broedgebied.

Het Natura 2000-gebied wordt door een aantal soorten (onder andere Kolgans, Kleine rietgans en Brandgans) als slaapplek gebruikt. Deze soorten foerageren in de omgeving van het Natura 2000-gebied, waaronder waarschijnlijk het plangebied. Als gevolg van de voorgenomen plannen zal het plangebied en de directe omgeving ervan echter ongeschikt worden als foerageergebied. Aangezien een groot deel van het plangebied door provincie Fryslân is aangewezen als foerageergebied voor ganzen betreft het hoogst waarschijnlijk belangrijk gebied voor ganzen (zie figuur 2 en § 2.3). De slaapplekfunctie is opgenomen in het instandhoudingsdoel. Arealverlies van foerageergebied kan doorwerken op de slaapplekfunctie (externe werking). Tevens vindt naar verwachting een toename van recreatie plaats. Om na te gaan of de voorgenomen plannen negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Sneekermeergebied, is het nodig een uitgebreidere toetsing uit te voeren. Aanbevolen wordt een voortoets uit te voeren en voorafgaand daaraan met de provincie te overleggen hoe uitgebreid deze toetsing dient te zijn. Indien gewenst kan EcoGroen Advies hierbij een adviserende rol spelen.

Het voorkomen van Noordse woelmuis kan wegens het ontbreken van geschikt biotoop worden uitgesloten. Wel zijn exemplaren van Meervleermuis te verwachten boven de brede watergang die in het plangebied aanwezig is. Ervan uitgaande dat de situatie rond de betreffende watergang gelijk blijft (geen toename van geluid en licht), zijn negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen plannen niet te verwachten op de complementaire doelen van Natura 2000-gebied Sneekermeergebied.

Beschermde Natuurmonument

Beschermde Natuurmonumenten zijn aangewezen vanwege de aanwezigheid van natuurwaarden, natuurschoon en/of natuurwetenschappelijke betekenis voor dieren of planten. Bij projecten in of in de omgeving van een Beschermde Natuurmonument is noodzakelijk om na te gaan of deze (significante) gevolgen kunnen hebben voor het betreffende gebied.

Het dichtstbijzijnde Beschermde Natuurmonument is Tuskensleatten gelegen op een afstand van circa 9,5 kilometer van het plangebied. Gezien de grote afstand en de tussenliggende barrières zijn op dit natuurgebied geen negatieve effecten te verwachten.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur in het leven geroepen en wordt ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied aangewezen.

Ecologische Hoofdstructuur

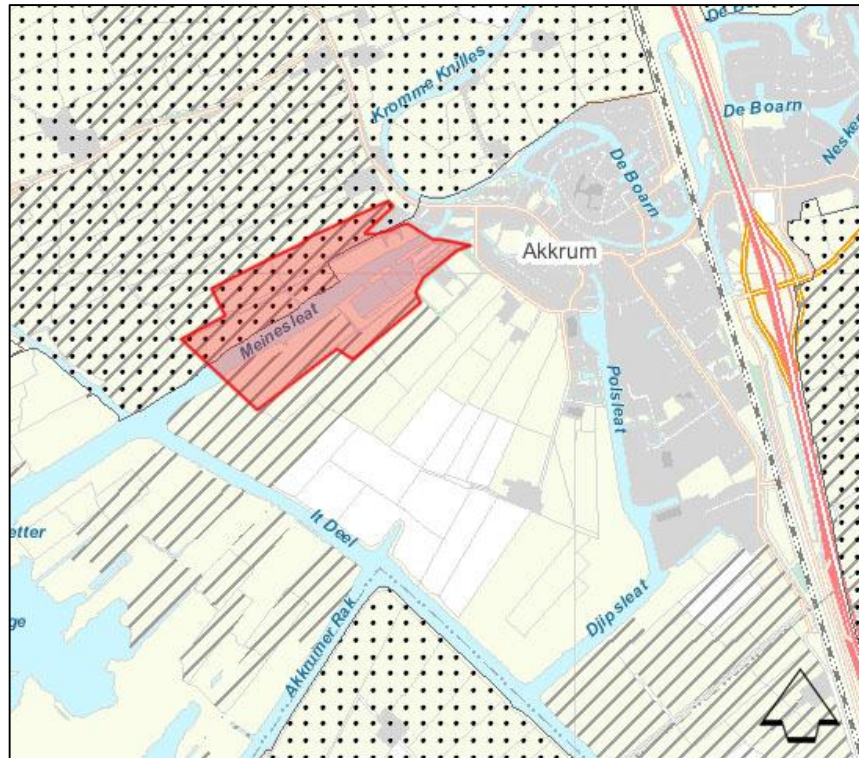
Het plangebied ligt niet in de EHS. Het dichtstbijzijnde gebied behorende tot de EHS ligt op een afstand van circa 300 meter en valt hier samen met Natura 2000-gebied Sneekermeergebied (Provincie Fryslân: kaart Provinciale Ecologische Verbindingszones). De EHS in Fryslân kent geen externe werking zoals de Natuurbeschermingswet dat wel kent. Negatieve effecten op de EHS zijn zodoende niet aan de orde.

Natuur buiten de EHS

Ook buiten de EHS zijn natuurwaarden aanwezig. Specifiek zijn dat weidevogelbeheergebieden, ganzenfoerageergebieden en diverse opgaande

landschapselementen. Provincie Fryslân heeft hiervoor de volgende doelen gesteld: instandhouding van een verantwoorde weidevogelstand, voldoende ganzenfoerageergebieden in de open klei- en veenweidegebieden en ecologisch goed functionerende houtwallen en elzensingelgebieden in de besloten zandgebieden (Provinciale Staten van Fryslân 2006).

Figuur 2 Ligging van het plangebied (rode vlak) ten opzichte van ganzenfoerageergebied (gestreepte vlakken) en zoekgebied collectief weidevogelbeheer (gestippelde vlakken) (Natuurbeheerplan 2009, Provincie Fryslân).

Het plangebied ligt deels in een gebied dat is gelegen in een zoekgebied voor collectief weidevogelbeheer en ligt grotendeels in een gebied dat is aangemerkt als ganzenfoerageergebied (zie figuur 2).

In het streekplan Fryslân 2007 staat het volgende vermeld over weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden (Provinciale Staten van Fryslân 2006):

Weidevogelgebieden

'Handhaving van voldoende openheid en rust in de voor weidevogels geschikte gebieden is van belang. Verdichting door beplanting en bebouwing is hier niet gewenst; het gaat daarbij om niet-agrarische ontwikkelingen, zoals stads- en dorpsuitbreidingen, wegeaanleg en de meer grootschalige nutsvoorzieningen. Bij noodzakelijke ruimtelijke ingrepen van openbaar belang, kan hiervan worden afgeweken. Bij dergelijke ruimtelijke ontwikkelingen dienen weidevogelbelangen als zelfstandig belang in de afweging te worden betrokken. Wanneer na afweging aantasting van de aanwezige weidevogelstand onvermijdelijk blijkt, dragen gemeenten en/of initiatiefnemers zorg voor compensatie van de verloren weidevogelbiotoop.'

Ganzenfoerageergebieden

'Handhaving van voldoende openheid en rust in de voor ganzen geschikte gebieden is van belang. Verdichting door beplanting en bebouwing is hier in principe niet gewenst; het gaat daarbij om niet-agrarische ontwikkelingen, zoals stads- en dorpsuitbreidingen, wegeaanleg en de meer grootschalige nutsvoorzieningen. Bij noodzakelijke ruimtelijke ingrepen van openbaar belang kan hiervan worden afgeweken. Wanneer na

afweging aantasting van de ganzenfoerageergebieden onvermijdelijk blijkt, spannen wij ons er voor in dat vervangende ganzenfoerageergebieden beschikbaar komen zodat een totaaloppervlak van ca. 30.000 ha ganzenfoerageergebieden aanwezig blijft.'

Als gevolg van de beoogde plannen zal het plangebied en de directe omgeving omgeschikt worden als weidevogel- en ganzenfoerageergebied. Als gevolg van bebouwing en beplanting verdwijnt openheid, als gevolg van toename van reactie verdwijnt rust. Het betreft hier naar schatting een areaalverlies van in totaal minimaal 26 hectare.

Om na te gaan wat op deze locatie al dan niet passend is binnen het beleid van de provincie en of hiervoor uitgebreider onderzoek is vereist dan wel gecompenseerd dient te worden, wordt aanbevolen in contact te treden met provincie Fryslân.

3 FLORA- EN FAUNAWET

3.1 Inleiding

Onderzoeksmethodiek

Op 12 augustus 2010 is een veldbezoek aan het onderzoeksgebied gebracht. Tijdens dit bezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (Ffwet) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (Ffwet tabel 2 en 3) en aan bedreigde (Rode Lijst) soorten. Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen, ongewervelden en weekdieren.

Naast veldonderzoek is gebruik gemaakt van bestaande verspreidingsgegevens van flora en fauna, afkomstig van verspreidingsatlassen (zie literatuurlijst), Natuurloket² en overige databanken (onder andere RAVON en waarneming.nl). Deze gegevens zijn in de onderstaande beschrijving van soortgroepen betrokken.

3.2 Flora

Van de vier kilometerhokken (X183/Y561, X183/Y562, X184/Y561 en X184/Y562) waarin het plangebied is gelegen, is volgens Natuurloket alleen kilometerhok X184/Y562 goed onderzocht op vaatplanten. In dit kilometerhok zijn twee laag beschermde (Ffwet tabel 1) plantensoorten bekend. Waarschijnlijk betreft het hier de soorten Gewone dotterbloem en Zwanenbloem.

Tijdens het veldbezoek is in het plangebied alleen de laagbeschermde Zwanenbloem (Ffwet tabel 1) aangetroffen. Andere soorten aangetroffen in de sloten en oevers zijn Riet, Koninginnekruid, Haagwinde, Rietgras, Gewone hennepnetel, Pitrus, Grote waterweegbree, Grote lisdodde, Blaatrekkende boterbloem, Moerasandoorn, Reuzen berenklaauw en Wilgenroosje. Deze soorten zijn kenmerkend zijn voor natte en voedselrijke omstandigheden.

In het intensieve grasland zijn soorten als Engels raaigras, Witte klaver, Gestreepte witbol, Varkensgras, Smalle weegbree en Vogelmuur aangetroffen. Deze soorten zijn kenmerkend voor voedselrijke omstandigheden.

De beplanting op de camping bestaat onder andere uit Zwarte els, Populier, Gewone braam, Amerikaans krentenboompje, Gewone es, Wilde lijsterbes, Gewone vlier en klimop.

Gezien de aangetroffen soortensamenstelling en de terreingesteldheid wordt niet verwacht dat in het onderzoeksgebied zwaarder beschermde flora (Ffwet tabel 2 en 3) voorkomt. Voor de aangetroffen soort uit tabel 1 geldt in deze situatie automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet. Het nemen van mitigerende maatregelen om overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet te voorkomen, is hier voor flora dan ook niet aan de orde.

3.3 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

² Het Natuurloket biedt per kilometerhok (1 vierkante kilometer) een weergave van het voorkomen van beschermde en bedreigde soorten per soortgroep. In veel gevallen ontbreken echter recente onderzoeksgegevens of is er onvolledig of geheel geen eerder onderzoek verricht. Natuurloket laat echter niet zien welke soorten het betreft.

Potentiële verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bijvoorbeeld bomen, huizen en kelders. Gezien het uitgangspunt dat er geen gebouwen worden gesloopt en geen bomen worden gekapt, zijn geen negatieve effecten op mogelijk aanwezige vaste verblijfplaatsen van vleermuizen te verwachten.

Vliegroutes en foerageergebied

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld lanen, rijen woningen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en kunnen zodoende beschermd zijn.

In het plangebied worden geen (lijnvormige opgaande) structuren verwijderd die mogelijk onderdeel vormen van een essentiële vliegroute en/of foerageergebied. Daarnaast zal het plangebied ook na uitvoering van de voorgenomen plannen geschikt blijven voor beide functies. Negatieve effecten op vliegroutes en/of foerageergebieden zijn hier zodoende niet te verwachten.

3.4 Grondgebonden zoogdieren

Waterspitsmuis en Noordse woelmuis

Het voorkomen van de zwaarder beschermde Waterspitsmuis en Noordse woelmuis (Ffwet tabel 3) is bekend uit de omgeving van het plangebied (Provincie Fryslân, digitale natuuratlas). Beide soorten komen met name voor in rijk begroeide ruigtes veelal in nabijheid van oppervlaktewater (zie kader 1).

Kader 1

Het voorkomen van Waterspitsmuis en Noordse woelmuis beperkt zich tot rijk begroeide ruigtes, vrijwel altijd in de nabijheid van oppervlaktewater. Schoon en helder water is belangrijk vanwege de betere voedselkwaliteit. Vaak heeft zich op de oever een vegetatie ontwikkeld die kenmerkend is voor het afwezig blijven van beheer (onder andere met soorten als Pluimzegge, Moerasspirea en overblijvend Riet).

Tijdens het veldonderzoek is middels een biotoopscan geconstateerd dat in het plangebied geen geschikt leefgebied voor Waterspitsmuis en Noordse woelmuis aanwezig is. Het voorkomen van deze soorten is zodoende niet te verwachten in het plangebied.

Overige soorten

In het plangebied zijn wel vaste verblijfplaatsen van een aantal laag beschermde, kleine grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten c.q. vastgesteld, namelijk van Bosmuis, Rosse woelmuis, Tweekleurige bosspitsmuis, Mol en Egel. Juridisch zwaarder beschermde grondgebonden zoogdiersoorten zijn op basis van terreinkenmerken niet te verwachten.

Bij de uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele laag beschermde grondgebonden zoogdieren verloren gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze zoogdieren niet aan de orde is.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De

minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.5 Broedvogels

Er is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Tijdens het veldonderzoek is met name gekeken naar de aanwezigheid van broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen. Daarnaast is op basis van soortwaarnemingen, biotoopeisen, terreinkenmerken, expert judgement en bekende ecologische principes beoordeeld welke soorten aanwezig kunnen zijn.

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Voor een zestiental broedvogels geldt dat de nesten van deze vogels het hele jaar door beschermd zijn. Dit betreft de nesten van Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstraat, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespandief en Zwarte wouw.

Op de camping en nabij de jachthaven zijn enkele Huismussen waargenomen. Mogelijk zijn deze broedend aanwezig in de aldaar aanwezige bebouwing. Bebouwing wordt echter niet gesloopt en geschikt leefgebied blijft voorhanden. Negatieve effecten op de jaarrond beschermde nesten van Huismus zijn niet aan de orde. Verder zijn in het plangebied geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van nesten vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten.

Algemene broedvogels

In het bosschage en overige groenstructuren in het plangebied zijn broedvogels van bos en struweel aangetroffen en te verwachten zoals Vink, Roodborst, Tjiftjaf en Merel.

In de watergangen zijn soorten als Wilde eend en Meerkoet broedend te verwachten. Het intensieve grasland vormt geschikt broedgebied voor weidevogels als Grutto (Rode Lijst 4, gevoelig), Kievit, Tureluur (Rode Lijst 4, gevoelig) en Graspieper (Rode Lijst 4, gevoelig).

Als gevolg van de voorgenomen plannen zal (een deel van) het plangebied geschikter worden als broedgebied van watervogels en vogels van riet en moeras. Het plangebied en de directe omgeving wordt echter ongeschikt als broedgebied voor weidevogels. In § 2.3 is hier, in het kader van de ligging van een deel van het plangebied in weidevogelgebied, reeds aandacht aan besteed.

Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Er mogen daarom geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart. Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

3.6 Overige soorten

Amfibieën

In het plangebied is de laag beschermde amfibie Meerkikker aangetroffen. Uit de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn geen juridisch zwaarder beschermde (Ffwet tabel 2 en 3) amfibieënsoorten bekend (RAVON & Natuurloket). Ook zijn tijdens het veldonderzoek geen waarnemingen gedaan van zwaarder beschermde amfibieënsoorten. Eventuele overwintering van zwaarder beschermde soorten wordt dan ook niet verwacht in het onderzoeksgebied. Mogelijk wordt aanwezige ruigte en strooisellaag wel gebruikt als overwinteringsgebied door de laag beschermde amfibieën Meerkikker, Gewone pad, Bruine kikker en Kleine watersalamander (Ffwet tabel 1). Voor soorten van tabel 1 geldt in deze situatie automatisch vrijstelling van de

verbodsartikelen van de Flora- en faunawet. Het nemen van vervolgstappen is hier niet aan de orde.

Vissen

Aangezien geen werkzaamheden plaatsvinden in het oppervlaktewater en dus geen schade zal optreden aan exemplaren van zwaarder beschermde vissoorten, is geen vissenonderzoek uitgevoerd.

Reptielen, ongewervelden en weekdieren

Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat er geen reptielen, beschermde dagvlinders, libellen, mieren kevers en weekdieren aanwezig en te verwachten zijn. Eventuele vervolgstappen zijn niet aan de orde.

4 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Dienst Regelingen (2009a). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.
- Dienst Regelingen (2009b). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna (www.minlnv.nl).
- Ministerie van LNV. Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Provinciale Staten van Fryslân (2006). 'Om de kwaliteit van de romte'; streekplan fryslân 2007.
- Provincie Fryslân (www.fryslan.nl). Website met informatie over soortenverspreiding (Digitale Natuuratlas) en natuurbeleid (EHS, verbindingzones en Ganzenbeleid).
- RAVON Reptielen, Amfibieën, Vissenonderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

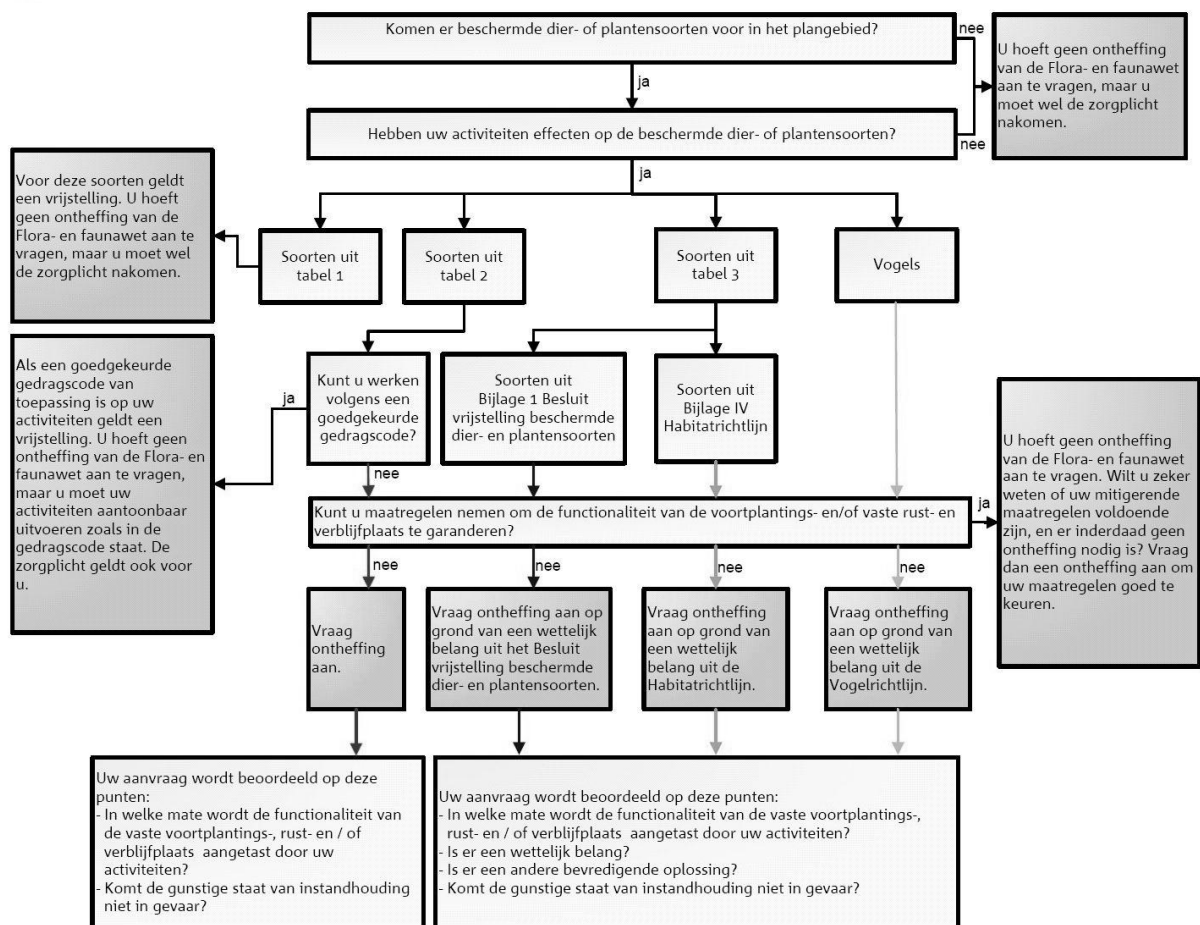
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels³.

Toetsingschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd⁴. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en

³ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

⁴ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

BIJLAGE II: INRICHTINGSPLAN (BRON: STEDENBOUWKUNDIGE VISIE MASTERPLAN)

